

УДК 336.14:352:332.14

О.С. Лашук, аспірант

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ**О.С. Лашук**, аспірант

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

ВЛИЯНИЕ ФИНАНСОВОЙ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ НА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНОВ**Oksana Lashuk**, graduate student

Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine

EFFECT OF FINANCIAL DECENTRALIZATION ON SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS

У статті проаналізовано вплив фінансової децентралізації на результати соціально-економічного розвитку регіонів. Здійснено оцінку отриманих результатів за підсумками виконання місцевих бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад. Проаналізовано основні ризики для фінансової децентралізації та запропоновано практичні рекомендації, спрямовані на розв'язання проблемних питань.

Ключові слова: *регіон, регіональний розвиток, фінансова децентралізація, місцеві бюджети, об'єднана територіальна громада.*

В статье проанализировано влияние финансовой децентрализации на результаты социально-экономического развития регионов. Осуществлена оценка полученных результатов по итогам выполнения местных бюджетов и бюджетов объединенных территориальных общин. Проанализированы основные риски для финансовой децентрализации и предложены практические рекомендации, направленные на решение проблемных вопросов.

Ключевые слова: *регион, региональное развитие, финансовая децентрализация, местные бюджеты, объединенное территориальное общество.*

The article analyzes the impact of financial decentralization on the results of socio-economic development of the regions. An assessment of the results obtained on the results of the implementation of local budgets and budgets of the united territorial communities. The main risks for financial decentralization are analyzed and practical recommendations for solving problem issues are offered.

Key words: *region, regional development, financial decentralization, local budgets, united territorial community.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку Україна, відповідно до основних положень Європейської хартії місцевого самоврядування, продовжує спрямовувати свої зусилля на реалізацію євроінтеграційного курсу з розвитку місцевої і регіональної демократії. Найефективнішою та найсучаснішою реформою на сьогоднішній день є децентралізація, яка ефективно впроваджується в країні. Процес добровільного об'єднання територіальних громад (ОТГ) охоплює все більшу територію країни. Можливість значно розширити свої повноваження та отримати додатковий ресурс для розвитку територій обумовлює значну активність місцевих рад.

В умовах реалізації адміністративної реформи в Україні особливої значущості набуває проблема підвищення ефективності діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Найважливішим завданням стає вдосконалення різноманітних (правових, організаційних, економічних тощо) механізмів управління регіональним розвитком і державного регулювання регіонального розвитку в цілому. Для забезпечення сталого розвитку регіонів вадливими залишаються не тільки кількісні, а й якісні параметри розвитку та фінансової забезпеченості органів місцевого самоврядування, це в першу чергу надання якісних послуг населенню громади (освіта, медицина, соціальне забезпечення, інфраструктура), саме тому органи міснцвого самоврядування мають бути фінансово-, економічно-, соціально- та кадровоспроможними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням реалізації політики фінансової децентралізації приділено увагу у працях багатьох вітчизняних вчених, таких як, зокрема, Я.І. Арабчук, Т. Бондарук, М.П. Бутко, З. Варналій, М.О. Коніна, Л.О. Лазутіна, І.О. Луніна, Ю.О. Набатова, С.О. Осипенко, Х.О. Патицька, Н.О. Слободянюк.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість наукових досліджень у питанні фінансової децентралізації, реалії сьогодення потребують додаткових досліджень аналізу практичних аспектів рівня фінансово-бюджетної децентралізації, визначення напрямів удосконалення змін у податковому та бюджетному законодавстві. Ці аспекти свідчать про актуальність даного питання на сучасному етапі державотворення в Україні та необхідність формулювання більш чітких завдань та функцій представників центральних органів влади, органів місцевого самоврядування, так і територіальних громад у напрямі фінансової децентралізації.

Мета статті. Мета статті полягає в дослідженні результатів реалізації фінансово-бюджетної децентралізації та обґрунтуванні напрямів удосконалення фінансових та бюджетних важелів державного регулювання та підвищення ефективності механізмів державного управління для забезпечення розв'язання проблемних питань у сфері фінансової децентралізації.

Виклад основного матеріалу. Фінансова децентралізація покликана реалізувати певну фінансову самостійність органів місцевого самоврядування та підвищити ефективність розв'язання завдань, що були передані на регіональний (місцевий) рівень, покращити рівень надання послуг і максимально їх наблизити до потреб населення громади, вдосконалити систему управління.

Фінансова незалежність досягається шляхом акумуляції фінансових ресурсів на конкретному етапі. Децентралізація дала змогу отримати регіонам значні кошти, розширити повноваження на місцях.

Фінансова децентралізація зробила незалежними місцеві бюджети від державного бюджету і створила можливості планування розвитку територій, можливості втілення реальних проектів. Такого висновку не складно дійти, якщо завітати у ті населені пункти, де ще вчора буденна сірість роз'їдала очі, а сьогодні, на подив, там закипіла робота: ремонтуються дороги, рекреаційні майданчики, оновлюються будівлі шкіл, дитячих садків, лікарень, відкриваються спортивні і культурні центри. Громади, які створюються як просторова основа нового ефективного місцевого самоврядування, наповнилися якісним змістом.

Три роки тому, 1 квітня 2014 року, стартувала реформа місцевого самоврядування, яка базується на основі положень Європейської Хартії місцевого самоврядування і впроваджується на основі Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

Головним завданням реформи є досягнення оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципами субсидіарності та децентралізації.

Децентралізація охопила різні сфери суспільного життя: освіту, охорону здоров'я, містобудування, державну реєстрацію, надання адміністративних послуг, соціальну сферу, сферу земельних відносин та ін. Основою даної реформи стала фінансова децентралізація, яка в даному аспекті передбачає процес розподілу функцій, повноважень, фінансових ресурсів і відповідальності між центральним та місцевими рівнями управління, в результаті чого відбувається не тільки підвищення ефективності управління бюджетними коштами на місцях, а й зменшення впливу центру на розвиток регіонів і регіональної економіки. В цілому фінансова децентралізація покликана зміцнити спроможність територіальних громад та підвищити рівень соціально-економічного розвитку регіонів.

Першим кроком на шляху реалізації реформи – стало завдання щодо фінансової децентралізації, яка розпочалася з прийняття змін до Бюджетного та Податкового кодексів України та низки важливих законів, зокрема щодо передачі органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і стабільних джерел доходів для їх реалізації; стимулювання територіальних громад до об'єднання та переходу на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом з відповідним ресурсним забезпеченням на рівні міст обласного значення, запровадження правових засад формування спроможних територіальних громад шляхом підвищення їх фінансової та економічної спроможності тощо. Зазначені законодавчі акти надали можливість органам місцевої влади розробити та схвалити в регіонах перспективні плани формування спроможних територіальних громад відповідних областей та подати їх на затвердження Уряду. Про позитивні результати фінансової децентралізації вже багато раз наголошувалося – це щорічне зростання обсягів власних ресурсів місцевих бюджетів, їх частки в структурі зведеного бюджету України, можливість органів місцевого самоврядування спрямовувати кошти на видатки розвитку, реалізація інфраструктурних проєктів та ін [1].

Також, крім передачі органам місцевого самоврядування додаткових видаткових повноважень та стабільних джерел доходів для їх реалізації, було закладено законодавчі основи для стимулювання територіальних громад до об'єднання та переходу на прямі міжбюджетні відносини з ресурсним забезпеченням і повноваженнями, як для міст обласного значення. Крім того, держава фінансово підтримала об'єднані територіальні громади та передбачила в державному бюджеті субвенцію на формування інфраструктури їх територій.

Ефективна та дієва система місцевого самоврядування є важливим елементом функціонування демократичної держави. Для забезпечення виконання своїх функцій, створення належного життєвого середовища для населення громади органи місцевого самоврядування повинні мати у своєму розпорядженні достатні фінансові ресурси, основу яких складають кошти відповідних бюджетів.

Децентралізація бюджетних фінансових ресурсів передбачає:

- зміну системи оподаткування, за якої змінюються питомі надходження на користь місцевих бюджетів;
- зміну трансфертної політики, яка не зможе будуватися на радянському принципі «від кожного за можливостями – кожному за потребами»;
- надання органам місцевого самоврядування більших повноважень у напрямі розробки та реалізації різноманітних програм соціально-економічного розвитку [2].

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначено, що місцеві бюджети мають бути достатніми для здійснення органами місцевого самоврядування наданих їм законом повноважень і забезпечення мешканців відповідних громад якісними публічними послугами.

Змінами до законодавчих актів в Україні розширено права органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень у частині формування своїх бюджетів і здійснення видаткових повноважень. Збільшення джерел формування дохідної бази місцевих бюджетів забезпечено за рахунок передачі певних видів доходів із державного бюджету, запровадження акцизного податку з кінцевих продажів, розширення бази оподаткування податком на нерухомість тощо. Підвищено фіскальну незалежність органів місцевого самоврядування, зокрема шляхом надання прав визначення ставок місцевих податків і зборів та встановлення пільг із їх сплати. Крім того, систему тотального збалансування всіх місцевих бюджетів замінено системою горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя. Для здійснення видатків на делеговані державою повноваження в галузях освіти й охорони здоров'я запроваджено освітню та медичну субвенції з державного бюджету [3].

Основним інструментом, за допомогою якого територіальні громади здійснюють свої функції, є бюджет. Тому питанням і проблемам, що стосуються формування доходної частини бюджетів місцевого самоврядування, пошуку і реалізації резервів їх наповнення, розширенню бази оподаткування приділяється досить велика увага.

Одним із суттєвих джерел доходів місцевих бюджетів є надходження від встановлених законодавством податків, зборів та інших платежів, у тому числі за рахунок місцевих податків і зборів. Підвищення ролі місцевих податків і зборів та збільшення їх частки у власних доходах місцевих бюджетів – головне завдання, яке визначив Уряд України і в реалізації якого зацікавлені органи місцевого самоврядування.

Упродовж останніх років в Україні були здійснені суттєві кроки щодо фінансової децентралізації та зміцнення ресурсної бази органів місцевого самоврядування. Внесені зміни до податкового та бюджетного законодавства в частині збільшення обсягів як власних доходів місцевих бюджетів, так і місцевих податків та зборів, зокрема:

ліквідовані неефективні податки, видатки на адміністрування, що були більшими, ніж надходження від таких податків і зборів;

введено нові економічно ефективні податки;

розширено перелік типів об'єктів оподаткування; змінено податкові ставки;

розширено коло платників податків; окремі загальнодержавні податки віднесено до місцевих податків тощо.

Враховуючи ці зміни, а також з огляду на мотиваційний аспект та безпосередній вплив органів місцевого самоврядування на запровадження та мобілізацію місцевих податків і зборів, можна чітко прослідкувати динаміку зростання їх питомої ваги в доходах місцевих бюджетів України (без трансфертів).

Зважаючи на покращення стану мобілізації надходжень та зміну структури місцевих податків і зборів їх частка у доходах місцевих бюджетів (без трансфертів та власних надходжень бюджетних установ) значно зросла за останні роки. Якщо у 2011 році її частка становила лише 3,2%, то у 2014 році вона зросла майже у 3 рази – до 8,8%, а в 2017 році вже становить 28%.

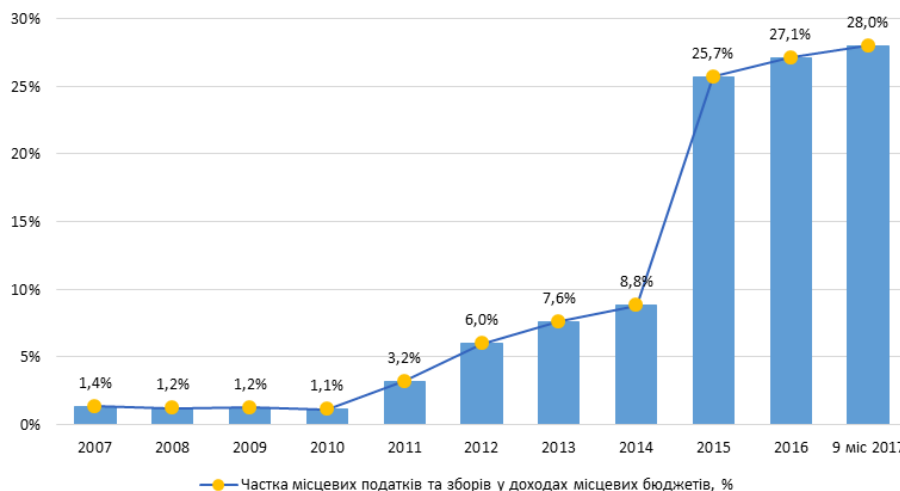

Рис 1. Динаміка надходжень місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів у 2007-2017 рр., % [4]

Беручи до уваги те, що запровадження та встановлення розміру ставок місцевих податків і зборів (в межах, визначених Податковим кодексом) є повноваженнями органів місцевого самоврядування, вони мають реальні можливості впливати на обсяги надходжень зазначених платежів до відповідних бюджетів. Відповідно, формування значної частини доходів власних бюджетів знаходиться у прямій залежності від того, наскільки ефективно

органи місцевого самоврядування зможуть організувати весь комплекс робіт по запровадженню та мобілізації місцевих податків і зборів.

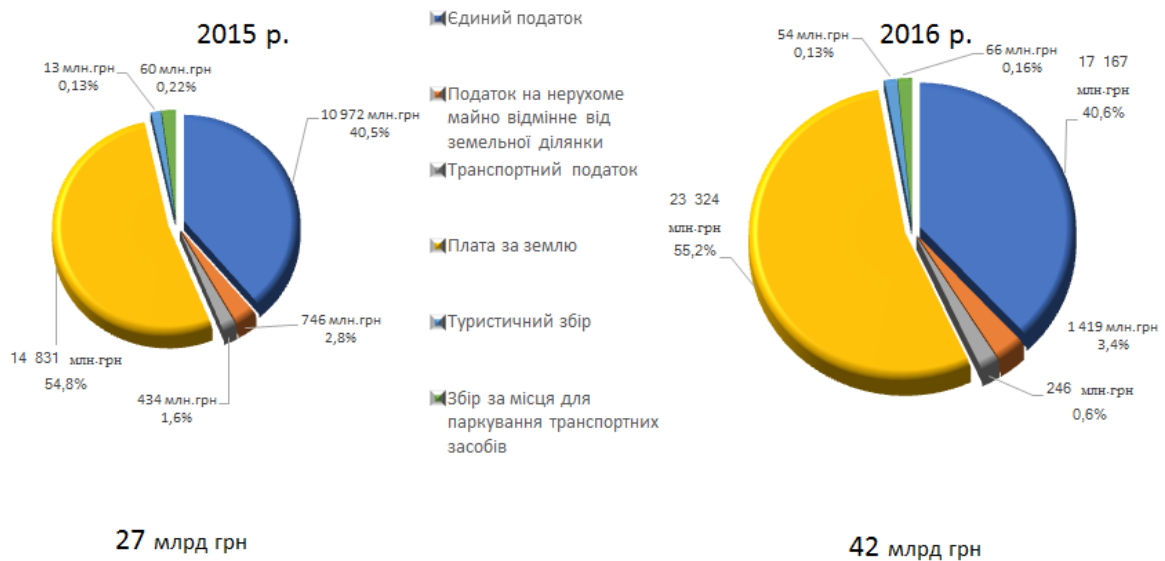

Рис.2 Структура місцевих податків та зборів за 2015-2016 рр.[3]

Про це яскраво свідчать показники виконання місцевих бюджетів за 9 місяців 2017 року.

Так, за підсумками січня-вересня 2017 року обсяг надходжень місцевих податків і зборів в цілому по Україні становить 37,8 млрд грн, що на 7,7 млрд грн або на 25,5% більше надходжень за аналогічний період 2016 року. Найбільшу питому вагу у структурі місцевих податків і зборів займають надходження від плати за землю (52,6%) та єдиного податку (42%).

Необхідно відзначити, що темпи надходжень місцевих податків і зборів до бюджетів об'єднаних територіальних громад більше ніж по інших рівнях місцевих бюджетів, зокрема і по містах обласного значення. За 9 місяців поточного року вони зросли на 30,6%, тобто динаміка зростання по ОТГ є на 5,1 відсоткових пунктів вищою, ніж в цілому по Україні.

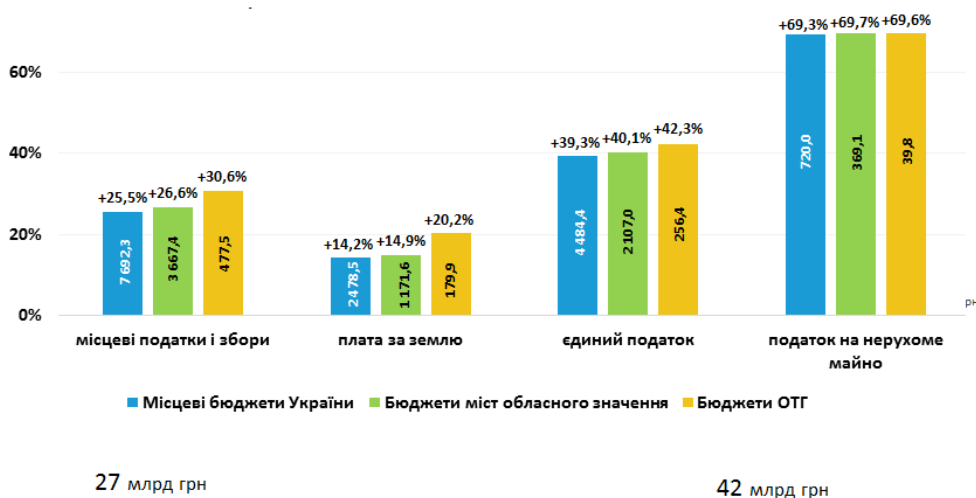

Рис.3 Темп зростання місцевих податків та зборів місцевих бюджетів за січень-вересень 2017 року до січня-вересня 2016 року

У розрізі окремих платежів також зберігається аналогічна тенденція. Зокрема, надходження до усіх місцевих бюджетів плати за землю зросли у звітному періоді на 14,2%, тоді як по об'єднаних громадах показник росту становить 20,2%. Доходи місцевих бюджетів від єдиного податку збільшилися на 39,3%, у той же час по об'єднаних громадах – на 42,3%. Загалом, частка місцевих податків і зборів у доходах ОТГ становить майже 33% у структурі усіх власних доходів. Показники фактичного виконання бюджетів свідчать про кращий рівень мобілізації місцевих податків і зборів по бюджетах об'єднаних територіальних громад, ніж у цілому по всіх місцевих бюджетах України. На підставі цього можна говорити про те, що мотиваційна складова щодо акумулювання та нарощування доходів є більш високою саме в об'єднаних громадах.

Як бачимо, місцеві податки і збори відіграють суттєву роль у доходах бюджетів місцевого самоврядування. Тому, головним стратегічним завданням у сфері місцевих фінансів – є вдосконалення механізмів адміністрування, встановлення економічно обґрунтованих ставок місцевих податків і зборів, виявлення і дієва реалізація резервів у частині розширення бази оподаткування, постійна робота щодо створення сприятливих умов для розвитку бізнесового середовища, а також розроблення та реалізація інвестиційних проектів [5].

Таблиця 1

20- ка найбільш успішних ОТГ за підсумками 9 місяців 2017 року [5]

№ п/п	Назва ОТГ	Область	Місця у часткових рейтингах				Загальний рейтинг
			Власні доходи на 1-го мешканця	Рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової/реверсної дотації у доходах)	Капітальні видатки на 1-го мешканця*	Питома вага видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах (без трансфертів)	
1	Слобожанська	Дніпропетровська	1	8	4	1	1
2	Богданівська	Дніпропетровська	4	3	6	24	2
3	Вербівська	Дніпропетровська	3	2	10	28	3
4	Шахівська	Донецька	2	29	9	13	4
5	Розсошанська	Хмельницька	19	31	7	15	5
6	Глобінська	Полтавська	9	15	20	40	6
7	Новоолександрівська	Дніпропетровська	11	49	19	9	7
8	Шишацька	Полтавська	14	27	5	53	8
9	Ушомирська	Житомирська	7	42	40	14	9
10	Оратівська	Вінницька	32	14	44	29	10
11	Томашпільська	Вінницька	21	47	34	17	11
12	Калинівська	Вінницька	41	49	35	3	12
13	Тячівська	Закарпатська	46	49	26	11	13
14	Лиманська	Донецька	22	49	43	47	14
15	Станишівська	Житомирська	47	34	60	22	15
16	Немирівська	Вінницька	45	39	32	58	16
17	Білявська	Одеська	44	32	46	65	17
18	Смирновська	Запорізька	26	25	12	129	18
19	Байковецька	Тернопільська	5	10	21	157	19
20	Деснянська	Чернігівська	17	6	33	138	20

Групування ОТГ за чисельністю населення: ■ - понад 15 тис. осіб ■ - від 10 до 15 тис. осіб ■ - від 5 до 10 тис. осіб ■ - менше 5 тис. осіб

Аналізуючі дані про найбільш дохідні ОТГ, які постійно нарощують свої власні доходи, використовуючи всі резерви, а також залучають інвестиційні ресурси можна дійти висновку, що важливим в реалізації фінансової децентралізації є впровадження якісної кадрової політики, оскільки саме професійні фахівці дозволяють громадам як мобілізувати додаткові кошти, так і забезпечити їх ефективне використання.

Оцінка фінансової спроможності 366-ти ОТГ проведено на підставі результатів моніторингу виконання місцевих бюджетів за 9 місяців 2017 року та за чотирма основними показниками, які відображають:

- власні доходи на 1-го мешканця;
- рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової/реверсної дотації у доходах);

- питому вагу видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах ОТГ (без трансфертів з державного бюджету);
- капітальні видатки на 1-го мешканця.

Ефективна та дієва система місцевого самоврядування є важливим елементом функціонування демократичної держави. Для забезпечення виконання своїх функцій, створення належного життєвого середовища для населення громади органи місцевого самоврядування повинні мати у своєму розпорядженні достатні фінансові ресурси, основу яких складають кошти відповідних бюджетів.

Значним стимулом для ОТГ 2016 році стала можливість отримання субвенції на формування інфраструктури цих громад. Слід зазначити, що перейти на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, отримати фінансову підтримку у вигляді даної субвенції відповідно до статті 64 Бюджетного кодексу України та ст. 10 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» можуть лише громади, межі яких повністю відповідають межах, визначеним перспективним планом формування територій.

Значною проблемою на сьогоднішній день є те, що переважна більшість ОТГ, утворених в Україні в 2016-2017 роках, не відповідають затвердженому перспективному плану. Така тенденція стосується кожної з областей. Це означає, що за відсутності механізму визнання їх спроможними такі громади можуть не вийти у 2018 році на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, не отримати кошти на виконання делегованих повноважень з утримання установ освіти та охорони здоров'я і не отримати фінансової підтримки у вигляді субвенції на формування інфраструктури.

Слід зазначити, що вже отриманий досвід діяльності ОТГ показує, що в умовах децентралізації розвиток громад багато в чому залежить від голови ОТГ та від мешканців, які підтримують цього голову. І саме головне – від повноважень, які отримує ОТГ. Нові можливості, які для громад та для місцевих бюджетів відкрила фінансова децентралізація, а саме розвиток інфраструктури, надання власних послуг, підвищення рівня медичних й освітніх послуг, належний рівень соціального захисту, планування територій та інше, в свою чергу, поступово будуть впливати загалом на результати місцевих бюджетів і на показники соціально-економічного розвитку територій, на яких створено ОТГ.

Виходячи із фінансових ресурсів, ОТГ вже на початку бюджетного року змогли запланувати у відповідних бюджетах кошти на здійснення видатків розвитку (капітальні видатки) у загальній сумі 149 млн грн, у тому числі на ремонт доріг, будівництво, благоустрій територій та житлово-комунальне господарство – 93 млн грн, ремонт та реконструкцію закладів соціально-культурної сфери – 31 млн грн.

Бюджетно-фінансова децентралізація як одна зі складових процесу управління здатна не тільки зберегти свій статус каналу перерозподілу коштів від бюджетів одного рівня до іншого, а і набути ознак регулюючого механізму, що повинен реально впливати на регіональний розвиток – формувати фінансову самодостатність територіальних громад, оптимізувати процеси перерозподілу бюджетних ресурсів між територіями, активізувати місцевий економічний розвиток, забезпечувати населення територіальних громад суспільними послугами на законодавчо визначеному рівні, вирішувати соціальні проблеми. Ці процеси в цілому в країні відбуваються, але результати поки що прораховуються лише на рівні зростання основних показників розвитку територій.

Висновки і пропозиції. У процесі фінансової децентралізації необхідно усунути основні наявні недоліки формування місцевих бюджетів України для того, щоб не тільки підвищити самостійність місцевих органів влади, але й перш за все створити умови для забезпечення відповідального виконання органами місцевого самоврядування функцій публічної влади, максимального врахування переваг та інтересів громадян щодо місцевих суспільних благ та послуг, ефективного використання бюджетних ресурсів і завдяки цьому створити умови для підвищення суспільного добробуту.

Ефективна реалізація реформи децентралізації та утворення ОТГ має забезпечити високий рівень соціально-економічного розвитку регіонів. Регіони, які успішно реалізують цю реформу, стали більш економічно вільними та конкурентоздатними. Проведений аналіз зростання обсягу надходжень до загального фонду місцевих бюджетів та кількості створених ОТГ у відповідних регіонах (за результатами I-го півріччя 2017 року) поки що не дозволяє зробити висновок про значний вплив фінансової децентралізації в частині створення ОТГ на розвиток регіонів.

Тому Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України та Міністерству економічного розвитку і торгівлі України необхідно за результатами 2016 року провести пофакторний аналіз впливу результатів діяльності створених ОТГ на соціально-економічний розвиток регіонів України з метою подальшого удосконалення існуючої системи стимулювання розвитку як громад, так і регіонів.

Більшість утворених ОТГ, не відповідають територіальним особливостям, які були затверджені у 2014 році перспективними планами формування територій громад областей. Внесення змін до їх планів досить складний і тривалий процес, які в першу чергу гальмується ще на етапі ухвалення цих змін відповідними обласними радами. Такі територіальні громади, які не отримали схвалення не можуть розраховувати на фінансову підтримку держави та перейти на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом України. Залишення ж без фінансової підтримки таких громад, які об'єдналися не у відповідності до перспективних планів формування територій громад областей, може суттєво ускладнити впровадження реформи децентралізації в 2018 році.

Для вирішення цієї проблеми Кабінет Міністрів України має забезпечити можливість отримання фінансової підтримки держави та перехід на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом в ОТГ, в яких були проведені вибори у 2017 році, незалежно від відповідності їх перспективним планам, які діють у відповідних областях. Зокрема, необхідно підготувати зміни до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», якими уповноважити Кабінет Міністрів України визнавати спроможними ОТГ, в яких відбулися вибори в 2016 році, та вносити відповідні зміни до затверджених перспективних планів формування територій громад в областях без дотримання порядку, визначеного ч. 3 ст. 11 цього Закону.

Проведення бюджетної децентралізації в Україні потребує переходу до нової парадигми державного управління, що ґрунтується не на протиставленні органів влади різних рівнів, а на чіткому розподілі повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Децентралізація дає економічне зростання громад і регіонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/1964>
2. Набатова Ю.О. Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів / Ю.О. Набатова, Т.В. Ус // Ефективна економіка. – 2015. – № 5. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4100>.
3. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/news/view/promova-ministra-finansiv-natalii-iaresko-na-zasidanni-uriadushchodo-vykonanniaderzhavnoho-biudzhetu-za--rik?category=bjudzhet>
4. Результати реформи децентралізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reforms.in.ua/ua/news/rezultaty-reformy-decentralizaciyi>
5. Моніторинг процесу реформ. 9 місяців 2017 року [Електронний ресурс] // Звіт Національної ради реформ. – Режим доступу : http://reforms.in.ua/ua/system/files/reports/full_report_9_months_2017.pdf
6. Регіони України : проблеми та пріоритет соціально-економічного розвитку : монографія / за ред. З. Варналія. – К. : Знання України, 2005. – 498 с.

7. Луніна І.О. Бюджетна децентралізація : цілі та напрями реформ // Економіка України. – 2014. – № 11 (636). – С. 61–75.

References

1. Detsentralizatsiia daie ekonomichne zrostantia hromad i rehioniv [Decentralization enables economic growth of communities and regions]. (2016). decentralization.gov.ua. Retrieved from <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/1964> [in Ukrainian].
2. Nabatova Yu.O. Formuvannia mistsevykh biudzhativ v umovakh detsentralizatsii finansovykh resursiv / Yu.O. Nabatova, T.V. Us // Efektyvna ekonomika. – 2015. – № 5. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4100>.
3. Ministerstvo finansiv Ukrainy [Elektronnyi resurs] // Ofitsiinyi sait. – Rezhym dostupu : <http://www.minfin.gov.ua/news/view/promova-ministra-finansiv-natalii-iaresko-na-zasidanni-uriadu-shchodovykonanniaderzhavnoho-biudzhetu-za--rik?category=bjudzhet>
4. Rezultaty reformy detsentralizatsii [Results decentralization reform]. (2016). reforms.in.ua. Retrieved from <http://reforms.in.ua/ua/news/rezultaty-reformy-decentralizatsiyi> [in Ukrainian].
5. Monitorynh protsesu reform. 9 misiatsiv 2017 roku. Zvit Natsionalnoi rady reform [Monitoring the reform process. 9 months of 2017. The report of the National Reform Council]. (n.d.). reforms.in.ua. Retrieved from http://reforms.in.ua/ua/system/files/reports/full_report_9_months_2017.pdf [in Ukrainian].
6. Rehiony Ukrainy : problemy ta priorytet sotsialno-ekonomichnoho rozvytku [Regions of Ukraine: problems and priority social and economic development]. (2005). Z. Varnaliy (Ed.). Kyiv: Znannia Ukrainy [in Ukrainian].
7. Lunina, I.O. (2014). Biudzhetna detsentralizatsiia: tsili ta napriamy reform [Fiscal decentralization : the goals and directions of reforms]. Ekonomika Ukrainy – Ukraine economy, 11 (636), 61–75 [in Ukrainian].

Лашук Оксана Сергіївна – аспірант кафедри менеджменту та державної служби, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Лашук Оксана Сергеевна – аспірант кафедри менеджмента и государственной службы, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Lashuk Oksana – graduate student Department of Management and Public Service, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka St., 14035 Chernihiv, Ukraine).